

Uutelan tapahtumat

Työvelvollinen Eetu Määttä oli saanut palveluspaikastaan heinäntekolomaa. Työ oli saatu tehdyksi perjantaina 10. heinäkuuta. Eetu pakkasi sotilasreppunsa valmiiksi. Pariskunta Reeta ja Eetu kävi saunassa ja asettui yöpuulle. Ei aikaakaan, kun oveen koputettiin ja suomea puhuva, suomalaisen sotilaan univormuun pukeutunut mies pyysi veneellä saattamismatkaa Suorajärven Maantiensuuhun. Pian selvisi, että miehiä oli kuusi, ja he käskivät Reetaa ja Eetua pikaisesti pukeutumaan ja lähtemään vankeina Neuvostoliittoon. Ilmeisesti jo tuossa vaiheessa Eetu tunnisti yhden suomea puhuvista naapurikylästä kotoisin olevaksi entiseksi uittokaverikseen, joka oli 30-luvulla loikannut rajan taakse.

Reeta ja Eetu saivat kuitenkin luvan hakea aitasta vaatteita. Kun he pääsivät aittojen luo, he juoksivatkin niiden välissä jyrkkään rinteeseen vesakon suojaan. Heitä yritettiin ampua, mutta he olivat jo alamäessä suojassa. Suorajärven länsipäätä kiertäen he saapuivat Merinoroon. Tästä olisi ollut ainoastaan puoli kilometriä lähimpään naapuriin Lepolaan. He eivät juosseet sinne turvaan, vaan palasivat omia jälkiään Uutelaa kohti. Eetu oli huolissaan kodistaan ja lehmistäänkin, jäiväthän ne kytkettyinä kesänavettaan. Heidän paluustaan on arveltu Eetun vakuuttaneen vaimolleen, että onhan joukossa tuttu, Reetankin tuntema mies. Eivät "tesantit" tee heille mitään.

Paluumatkalla he ylittivät uudelleen Verkasjoen ja tulivat Nälkäahoon. Virkkulaan johtavalla polulla he kohtasivat takaa-ajajansa, jotka huusivat "Siellähän te karkulaiset olettekin!". Kenttätuomio oli lyhyt ja tyly: Eetu surmataa ampumalla. Verityö tehtiin Virkkulan polun varressa noin 200 metriä tuomiopaikasta eteen päin. Vainajalta ryöstettiin saappaat, kello ja sormus. Eetun sotilasreppu annettiin Reetan kannettavaksi.

Lähdettiin matkaan. Sen aikana Reeta huomasi, että desanteista kolme puhui suomea ja kolme venäjää. Joukko kulki Verkasjärven länsipuolitse Oulankajoelle. Jokivarren kätköstä täydennettiin muonavaroja. Matka jatkui koillista kohti. Ryhmällä oli vene pajupöheikössä Ruvajärven rannalla.

Alueella oli kulkenut kaksi suomalaista sotilaspartiota. Ensimmäinen partio – johon Tauno kuului – oli löytänyt kyseisen veneen. Oltiin varmoja, että se on vihollisen. Se jätettiin ehjäksi. Partio sai komennuksen muuhun tehtävään ja lähti sitä suorittamaan. Toinen partio tuli paikalle ja löysi saman veneen. Sotilaat särkivät sen veneessä olevalla kirveellä. Heidän oli tarkoitus jäädä odottamaan vihollisia. Hekin saivat käskyn muuhun tehtävään. Ensimmäinen ryhmä palasi takaisin ja maastoutui vihollista odottamaan. Sotilaat eivät tienneet, että vene oli soutukelvoton. Komentopaikalta he saivat käskyn ampua vasta sitten, kun viholliset ovat veneessä.

Kun partisaanit tulivat paikalle, he löysivät veneensä rikottuna. He alkoivat keskenään neuvotella, miten jatketaan. Reeta lepäsi mättäällä ja rykäisi voimakkaasti. Vartiomies torui häntä. Kymmenen miehen suomalaisryhmä oli riittävän lähellä ja kuuli Reetan yskäisyä. Muuan meikäläinen kuumakalle rupesi ampumaan liian aikaisin. Viholliset löivät maihin ja perääntyivät. Kehotuksista huolimatta Reeta ei seurannut vangitsijoitaan, vaan nousi ylös, juoksi suomalaisia kohti ja huusi: "Olen suomalainen, olen tesanttien vanki!". Muuan sotilas yritti ampua Reetan, mutta ase ei lauennut. Reeta pääsi sitten kulkemaan pelastajaryhmänsä mukana komentopaikalle, kenttäsaunaan ja kunnolla lepäämään.

Eetun kuolemasta oli kulunut lähes viikko ennen kuin tieto tapahtumasta tuli Suorajärvelle. Kylän nuoret miehet määrättiin Uutelaan pelastamaan nälkiintyneet lehmät. Sotilaat tulivat etsimään vainajaa shokissa olevan Reetan ohjeen mukaan Verkasjoen "vääreltä" puolelta. Vasta kahden viikon päästä Reeta palasi Suorajärvelle. Hänen neuvomanaan vainaja löytyi sotakoiran avulla Nälkäahosta, joen toiselta puolelta.

Sihveri Edvard Määttä on haudattu Kuusamon sankarihautaan. Surmapaikan lähelle pystytettiin muistomerkki. Sen paljastustilaisuus oli 12.7.1987. Muistotilaisuudessa Reijo Palosaari kertoi kiven tarinan. Hän löysi kiven omalta maaltaan. Se kävi kirkollakin, johon siihen kiinnitettiin muistolaatta. Kiven viereen pystytettiin myöhemmin Kuusamon kaupungin kustantama opastaulu. Sen suunnitteli arkkitehti Jyrki Määttä. Hänen isoisänsä oli Eetu Määtän veli. Hän lahjoitti oikeudet opastauluun, vaikka Suomen kaikkien partisaanien/desanttien uhrien muistomerkeille. Nälkäahon opastaulun tekstin on kirjoittanut kotiseutuneuvos Helena Palosaari.

(Urpo Määttä on saanut tapahtumasarjan rekonstruoitiin apua tamperelaiselta sotaveteraanilta Tauno Vuorelalta, joka oli kertonut kuuluneensa tapahtumapaikoilla liikkuneeseen sotilaspartioon.)

Lähde:

